

Els valors que pugen quan els valors de la borsa baixen

Mn. Ramon Rossell i Serra

Pensament calculador i interessat. Som presoners d'una visió gairebé comptable del món, de la vida quotidiana, de les prioritats humanes. El vocabulari de cada dia ens ha acostumat a un ús restrictiu del mot *valor*: valors borsaris, valors matemàtics, valors mesurables... Eric Fromm fou el filòsof que em féu adonar que la gent posava el valor del tenir davant del valor del ser. Fa anys i panys que les modalitats de raonaments que procedeixen de l'economia han desbancat les altres. El *quant val* passa al davant del *com és*. Els francesos diuen: "*Ce qui se compte* devient plus important que *ce qui compte*". Saint-Exupéry, d'*El Petit Príncep*, ens alligona: "Les coses no són valuoses pels diners que costen, sinó perquè són boniques". He après la lliçó perquè massa vegades he esbombat el preu en euros que ha costat la sala dels Pariatges d'AINA 2008, o la formació de la setantena de monitors durant el curs 2007-2008 per donar-ne importància. De les in comptables frases que té Oscar Wilde, boc expiatori dels victorians, trec aquestes dues per significatives amb el tema: "Estimeu l'art i la resta se us donarà per torna i amb escreix." "La bellesa és superior al geni, no cal quantificar-la."

És una pena que ens hàgim deixat empresonar posant al davant el rendiment i la competitivitat i deixant, si en queda, la vida. Aquesta filosofia ha procreat una generació de joves que diu i practica *ho veig, ho vull, ho tinc*, i puc afegir-hi *ho llenço*. Una generació que, en no tenir allò que vol per culpa de la crisi, es frustra. "L'agressivitat que ha arribat fins a l'assassinat –repasseu la premsa dels darrers dies– és conseqüència d'aquesta frustració", llegeixo al llibre que acaba de sortir del forn *Rebels davant el benestar*.

D'on venim. Mesurem aquesta increïble hegemonia del quantificable.

L'èxit d'un llibre es mesura pel nombre d'edicions; el d'una emissora de ràdio o

d'una cadena de televisió pel nombre radiooients o televidents; un liceu per la quantitat de títols homologats; un hospital pel seu rendiment; les accions per les taxes de rendiment. Podria allargar els exemples fins ben entrada la nit. Sense adonar-nos-en –jo el primer–, ens trobem intoxicats per allò que un periodista sobre economia en diu *el pensament del nombre*. Goso completar-lo dient-ne *el bombardeig afollat de les estadístiques*.

La crisi posa les agulles del rellotge a l'hora. La fallida sobtada de la immediatesa especulativa dels nostres projectes ens fa adonar que els valors importants no són els borsaris sinó els humans. *Primum vivere* resa la dita dels romans de Ciceró. Hem de tornar a aquells ingredients que permeten simplement a una societat humana d'existir. Permeteu-me avançar-ne un, d'aquests valors (ingredients) que ens fan viure com a societat humana: *la gratuïtat*.

El valor de la gratuïtat

És un valor que va més enllà d'un grau afegit a la gentilesa. El valor de la gratuïtat és sovint una dimensió necessària del viure junts. M'enfado quan ofereixo a un jove la possibilitat de ser animador dels infants en unes colònies i em pregunta abans de res: "Quant pagues?" Sense el valor de la gratuïtat una empresa se'n va en orris. Comencem a funcionar quan al treball remunerat hi afegim el plus de la gratuïtat; en el dret romà en deien *l'affectio societatis*. A mi m'agrada dir-ne *vocació*. Hi ha un moviment anomenat Mauss (Moviment Antiutilitarista en les Ciències Socials) que amb una claredat que no tenen els financers reivindica el seu principi institucional: la gratuïtat i el do, que nodreixen la cohesió i l'eficàcia del grup humà. És en aquest sentit que la gratuïtat no és un luxe moral, sinó el veritable carburant social. No recordo qui ho va escriure: "No hi pot haver empreses veritablement rentables en una societat derruïda per l'avarícia i l'egoisme (*Il ne peut y avoir d'entreprises vraiment rentables dans une société démolie*). Obama, en el seu primer discurs com a guanyador a la presidència dels Estats Units, va copiar de Kennedy: "no em pregunto què demano al meu país; més aviat, em qüestiono què puc fer jo pel meu país".

La gratuïtat, un xec per a l'educació i per a la causa social. Estiro el fil. Si creiem que tot ha de ser rendible, ja no cal començar. Sempre ho he tingut clar: l'educació dels infants en l'esplai i en les colònies ha de ser necessàriament deficitària. Si l'educació no és desavençada, ja no és educació. Per aquest motiu hem imaginat altres ingressos, dels quals la gratuïtat del monitor n'és un d'important; l'altre, el compromís evangèlic del cristià. Igualment una escola, una guarderia, un hospital no són fets per ser rendibles. Més encara, si a la llarga la rendibilitat preval als altres valors, la destrucció del lligam social té la sentència de mort. Al Consell de la Gent Gran, al comú de Canillo, es va reivindicar que les empreses de transport públiques no sols han de cobrir les que reneixen beneficis; aquests beneficis s'han d'esmerçar en les

línies deficitàries al servei dels veïnats més marginals. La gratuïtat no és sols un valor dels ciutadans, ho ha de ser també dels polítics i dels governs. No és un valor monopolitzat pel treballador; ho ha de ser també de l'empresa. L'acomiadament no és la solució perquè s'ho carrega la cohesió social. Goso predicar als empresaris i als treballadors que la caiguda dels valors de la borsa els ha de tornar als valors d'aquells andorrans de vuitanta anys enrere que "no tenien res i no els faltava res"; el valor de créixer més amb menys. Ens necessitem tots per cocrear i cogestionar. Tots hem de tenir vocació de líders. El bon líder creu en el servei i en l'esperança d'una societat una mica més bona. Sense aquesta esperança i l'esperit de servei no hi ha lideratge; sols hi ha lluita pel poder. El bo d'una crisi és que tots necessitem una coordinació superior a la que proporcionen els estats quan dialoguen entre ells, com el Grup dels 20. Una coordinació estable entre tots nosaltres que respongui a aquestes situacions ens és útil a tots. Churchill era titllat d'optimista perquè veia una oportunitat de sort darrere una calamitat. És en aquest sentit que la crisi actual pot ser benèfica. Aquesta crisi ens revela les absurditats del sistema capitalista.

Exemples de gratuïtat o no gratuïtat

1. Una mare i una filla acostumen a pujar cada dissabte al santuari de Meritxell a la missa que se celebra a les 6 de la tarda. Un dia a l'acabament de la missa em feren una pregunta d'aquelles que no et deixen dormir: el santuari està al servei de les persones que en tenen cura o les persones que en tenen cura estan al servei del santuari? El punt de la gratuïtat fa sempre que el capellà, les guies i les persones que cuiden el santuari apareguin com a servidores dels pelegrins i dels visitants, i no a l'inrevés.

2. En ocasió de la protesta dels funcionaris d'Andorra, em demanaren si els capellans som funcionaris. Me'n vaig sortir pel dret. "Els capellans no podem ser funcionaris perquè aquests tots són ateus, ja que no creuen en una millor vida. Excuseu l'acudit dolent. El capellà no és un funcionari. El capellà és un ministre, perquè la paraula *ministre* vol dir servidor de la gent. El meu mestre, Jesús de Natzaret, ens deixà com a eslògan el seu tarannà de vida: 'no he vingut a ser servit, sinó a servir.'"

3. Un conseller de la Generalitat dinava amb el pare abat del monestir de Montserrat. L'autoritat catalana aprofità el moment del cafè per presentar-li la queixa: "per què teniu a la porteria un dels monjos més intel·lectuals, més acollidors, més d'esperit obert, amb una fina empatia, que tanca amb un generós somriure?" El pare abat el tallà: "Mireu la imatge que el visitant s'enduu del monestir: no és la meva, de pare abat, sinó la del monjo de la porteria". Allargo l'exemple. La imatge que els turistes s'emporten d'Andorra no és la del cap de Govern, sinó la que ens donen els funcionaris que, per manca d'aquest punt de gratuïtat, fa la impressió que el país els serveix a ells i no ells als ciutadans.

4. Un canillenc d'edat a qui visitava cada dia a l'hospital em parlava sempre d'una

infermera amb paraules tan encantadores que creia que se n'havia enamorat. Fins que un dia vaig demanar-li què tenia aquella infermera que no tinguin les altres. "Cada matí m'ajuda a posar-me la camisa del pijama, em dóna un copet a la galta i em desitja un bon dia", em confià. El meu veí canillenc em féu comprendre el gran valor de la gratuïtat.

Valors d'AINA

Volia completar la meua reflexió comentant breument els valors que des de l'estiu 1976 assenyalen el camí de les colònies populars de Canillo i d'AINA a partir de l'Any internacional del nen, el 1979.

AINA nasqué en els anys de crisi dels vuitanta amb uns valors ben explícits gràcies a la crisi: 1) valor de fer país; 2) valor de la convivència; 3) valor de l'esport del centris-me i de l'esquí de fons; 4) valor de la creativitat amb els elements que donen el bosc, el riu i els elements que reciclem; 5) el valor de l'esforç, bona parla, disciplina, autonomia, i 6) el valor de l'espiritualitat.

No els desenvoluparé. M'estimo parlar d'un de més rabiosa actualitat, el valor del diumenge. Sarkozy vol fer treballar els francesos els diumenges. Aquest projecte de llei ha aixecat en peu de guerra obrers, sindicats i bisbes.

El valor del diumenge

La Bíblia conta que en sis dies l'Amo de l'univers creà el cel, la Terra i tots els seus habitants. Ell va veure que era bo. I el setè dia, va reposar. La revolució jueva comença aquí, amb el mite original inscrit a les arrels mateixes de la nostra cultura. La invenció del sàbat no és sols una conquesta social. És tracta de quelcom més profund i permanent. D'una veritat sobre la dignitat de la persona humana. De l'equilibri entre el necessari i el gratuït, entre el concret i el sagrat, entre la quotidianitat i l'eternitat, entre l'avidesa dels nostres desigs i llur necessària frustració. El valor del diumenge aconsegueix allò que demanen els sindicats, la conciliació de treball i família, entre el treball i la vida familiar. El periodista Jean-Pierre Denis es pregunta: *"On voit l'absurdité, pour ne pas dire le masochisme, que comporterait une attitude aussi bornée."* I continua: "La crisi que passem ens convida a un relleuament de l'economia i, sense cap mena de dubte ens invita també essencialment a una reflexió sobre els valors que no es poden comercialitzar. La persona no és únicament un consumidor. El lligam que ens uneix no és solament econòmic. És això que pensen molts cristians, i jo crec que no són els únics." Una carta al director de la revista *La Vie* ho completa: "Deixeu el diumenge en pau! Aquest dia és el fruit d'una llarga tradició, el signe d'una societat, una opció sempre actual. És un bé comú. Un temps lliure per conrear els lligams. Hi ha altres valors que el dels diners: córrer, caminar, llegir, escoltar, jugar, educar, meditar..., valors que són la sal de la vida. Sí, una respiració comuna és l'oxigen d'un país. L'esperit del temps ens crida a més germanor, a més creativitat."

Conclusió. Per mi només hi ha un valor, que és el pou de tots els altres valors, el valor de l'amor. Moisès donà al poble hebreu, a la falda del Sinaí, els Deu Manaments. No són deu manaments. Són deu valors per poder fer la travessa del desert, paràbola de la crisi: valor de la transcendència, el primer; el de la bona parla, el segon; el del sàbat, el tercer; el respecte als pares, a la vida, a una vida sexual sana, a la justícia, a la veritat i els dos últims, a la netedat de cor. Jesús de Natzaret resumeix els deu valors de Moisès en un de sol: estimeu-vos com jo us he estimat.

És a dir amb un amor que és 1) voluntat d'estimar-se: "us mano que us estimeu"; 2) és de tu a tu, d'igual a igual: "ja no us dic servents sinó amics; 3) és comunicació: "perquè us estimo us dic tot el que sé"; 4) un amor que dóna fruit; estimar no és mirar-se el melic l'un a l'altre, és projectar-se en la vida d'un altre: "que el vostre amor doni fruit, molt de fruit i un fruit que duri sempre". Com cantava Jacques Brel: "com més cantem l'amor –donar fruit–, més capacitat d'estimar tenim."

Amor. He xerrat molt. Ho tanco tot en una frase. Sant Joan resumeix la Bíblia en un pensament: "Déu és amor". Tot el que volia dir-vos ho resumeix el meu únic desig: "estimem-nos perquè nosaltres som amor".

Mossèn Ramon Rossell i Serra,
rector de la parròquia de Canillo i responsable de la casa de colònies AINA